

Új könyvet írt Jankovics Marcell

Mese, film és álom címmel írt kétkötetes könyvet Jankovics Marcell Kossuth- és Balázs Béla-díjas filmrendező, művelődéstörténész. A kötetet hétfőn este a magyar népmese napja alkalmából a Litea Könyvszalonban mutatják be. (MTI, 2013. szeptember 30.)

Mint a könyv ajánlójában olvasható, Jankovics Marcell munkásságának egyfajta szintézise a most megjelent kétkötetes kiadvány, amely az álmok, jelképek, az egyetemes és magyar kulturális hagyomány, valamint a rájuk épülő mese- és hitvilág teljességre törekvő rendszerezésének, különleges feldolgozásának és értelmezésének eredményeit summázza. Jankovics Marcell az MTI-nek elmondta: a mesék tekintetében igaz ez a fajta szintézis, de pályafutását még semmilyen módon nem tervezi lezárni.

„Elég sok írásom jelent meg a mesékről, és valóban a mese témának egyfajta lezárása a kötet, de ahogy filmet is fogok készíteni, úgy könyveken is dolgozom még a jövőben” – hangsúlyozta. A szerző kifejtette, hogy a könyvben az álmokon keresztül emlékirat jellegű elemek is fellelhetők, előfutáraként az író egyik készülő művének. „Szeretném megírni a filmes munkáim, a filmes pályafutásom történetét, ami bizonyos értelemben egy emlékirat lesz” – tette hozzá.

A mostani kétkötetes művében szereplő írásai hátterét Jankovics Marcell 2001 és 2010 között vezetett naplója adta, amelybe nemcsak arról írt, ami éber pillanataiban történt vele, hanem álmairól is. „Az én felfogásomban az éjszaka ugyanannyira fontos, mint a nappal, hiszen az álmainkban éljük át a fontos elemeket, olykor inspirációkat nappalainkból” – fogalmazott a filmes. A könyv persze nem egyszerű álmoskönyv, tárgya nem az álmokfejtés, hanem a mese, a film és az álom kapcsolatának feltárásán keresztül a teljesség keresése. Az álom és a mese, két egy-

mást átfedő világ, bennünk és rajtunk keresztül részei a valóságnak, a film pedig maga az álomvilág. „Mindazok a technikák, amelyeket a filmekben alkalmaznak, például ráközelítés, áttűnés, azok csak álmainkban léteznek, a való életben nem. Gondoljunk csak bele, hogy a filmet úgy hívjuk, álom világ. Mind ez közbelvételbe megy, de soha nem gondolunk bele, hogy ez szó szerint is így kezelendő” – mondta a művész az MTI-nek.

A most 71 éves Jankovics Marcell 1960-ban került a Pannónia Rajzfilmstúdióba fázisrajzolónak. 1963-ban készítette önállóan animációs filmjeit, előtte Nepp József az ő Gusztáv-figuráját választotta a későbbi nagy sikerű filmsorozat főhőséül, őt pedig társrendezőnek vette maga mellé. Jankovics Marcell nevéhez fűződik az első egészestés magyar rajzfilm, a János vitéz 1973-ból. Kapcsolata a magyar népművészettel és néprajzzal egész későbbi művészetére jellemzővé vált. A *Magyar népmesék*, a *Mondák a magyar történelemből* című sorozat, a *Fehérlófia* és a *Csodaszarvas* mára már legendás példái ennek a vonzalomnak. Stílusa mozgalmas, erőteljesen karakteres és mégis tömör. A 2011-ben elkészült *Az ember tragédiáján* több mint húsz éven át dolgozott.

1975-ben Oscar-díjra jelölték a *Sisyphus* című filmjéért, 1977-ben Cannes-ban Arany Pálmát kapott a *Küzdők*, a *Fehérlófia* 1984-ben Los Angelesben a Minden idők legjobb rajzfilmje díjat kapta. Filmes munkái mellett rajzolt képregényeket is, illusztrált mesekönyveket és más szépirodalmi műveket, továbbá saját könyveit is. Rendszeresen ké-

szített ismeretterjesztő és művelődéstörténeti sorozatokat televíziók számára, cikkei, tanulmányai és könyvei jelentek meg. 1994 óta a Magyar Művészeti Akadémia tagja,

1998-2002 között, majd 2010. augusztus 1. és 2011. október 15. között a Nemzeti Kulturális Alap Bizottságának elnöki posztját töltötte be.

Bajusz István

Roska Márton és az erdélyi régészet (tegnap és ma)

Kritikai megjegyzések az erdélyi örménymagyar tudós kora középkori tanulmányaihoz

ROSKA MÁRTON (Magyarköbös, 1880. június 15. – Budapest, 1961. július 16.) 2011-ben volt 50 éve, hogy 81 éves korában Budapesten elhunyt az erdélyi magyar régészeti iskola kiemelkedő személyisége, Roska Márton. Posta Béla, a „Mester” (ahogy Ő emlegette) tanítványa volt, és jó megérzéssel jegyezte meg: ezt az utókor „mint Posta Béla-korszakot fogja nyilvántartani és megörökíteni”. És valóban így van! Az erdélyi magyar régészetnek voltak kiemelkedő személyiségei, akiket kikerülni nem lehet. Ilyen volt Roska Márton is. Az, aki Erdély régészetével foglalkozik, az őskortól az Árpád-korig, de akár néprajzzal is, nevével találkozni fog. Végigjárta az erdélyi magyar régészek „Golgotá”-ját: tisztelték, üldözték, megálázták. Nem adatott meg neki az, hogy ott térjen végső nyugalomra, ahol igazán ott-hon érezte magát és ahol „köz munkás”-nak tartotta önmagát: Erdélyben, Kolozsvárott.

És most szóljon hozzánk Roska Márton néhány olyan gondolattal, amelyekre érdemes odafigyelni: „(...) Egykori tanítványa a Mester [Posta Béla] nyomdokain kíván és köteles is haladni, mert ez vezet a célhoz, amelyet Ő tűzött ki: tanítványok nevelése,

Erdély földjének a múlt emlékei felszínrehozatala érdekében való megvallatása, ezeknek az emlékeknek a közönség és szakemberek részére való hozzáférhetővé tétele, mert csak így bizonyosodunk meg arról, hogy ez az országrész a Kelet és Nyugat mezsgyéjén milyen fontos tényezője volt az egyetemes emberi művelődésnek és a különböző írá-

nyokból jött kulturális hatások egy nevezőre hozásának.” „Nyomatékosan arra kell figyelmeztetnem munkatársaimat, hogy (...) ne befolyásoltassák magukat sem érzelmi momentumoktól, sem politikai szempontoktól, mert ezzel veszélyeztetik munkásságunk komolyságát, csökkentik eredményeik tudományos értékét és sok időre megbénítják az egyes kérdésekkel szigorúan tudományosan foglalkozók munkáját. A hamisítások, az elfogultság, vagy rosszul felvett megfigyelések szappanbuborékok, melyeken egy másodpercig megakad a szemünk, de az igaz és pontosan megfigyelt tények erején megsemmisülnek. (...) A végszó kimondásában el kell némulniuk az érzelmi és politikai momentumoknak, ott a színigazság kerül mérlegre.” Életművének értékelésével még mindig adósok vagyunk!